

Reconstructie N373

Norgerbrug - Huis ter Heide

Voortoets ecologie

Provincie Drenthe

9 januari 2018

Project
Opdrachtgever

Reconstructie N373 Norgerbrug - Huis ter Heide
Provincie Drenthe

Document
Status
Datum
Referentie

Voortoets ecologie
Definitief
9 januari 2018
ASN166-17/18-000.238

Projectcode

ASN166-17

Projectleider

Projectdirecteur

Auteur(s)

Gecontroleerd door

Goedgekeurd door

Paraaf

Adres

Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V.
Van Twickelostraat 2
Postbus 233
7400 AE Deventer
+31 (0)570 69 79 11
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Doel	5
1.3	Beschrijving plangebied	5
1.4	Geplande werkzaamheden	7
1.5	Leeswijzer	9
2	TOETSINGSKADER	10
2.1	Wet natuurbescherming	10
2.1.1	Gebiedsbescherming	10
2.1.2	Programma Aanpak Stikstof	11
3	VOORTOETS	12
3.1	Gebiedsbeschrijving Natura 2000-gebied	12
3.2	Afbakening verstoringsaspecten	14
3.3	Afbakening relevante instandhoudingsdoelen	15
3.4	Effectbeschrijving- en beoordeling	20
3.4.1	Verzuring en vermesting	20
3.4.2	Verstoring door geluid, licht en trillingen	22
4	SAMENVATTING	23
5	LITERATUUR	24
	Laatste pagina	24
	Bijlage(n)	Aantal pagina's
I	Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Fochteloërveen	2
II	Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Witterveld	2

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

In het kader van de reconstructiewerken gepland voor de provinciale weg N373 tussen de Drentse hoofdvaart en de aansluiting Veenhuizen, wordt een provinciaal inpassingsplan (PIP) opgesteld. Ter onderbouwing van het inpassingsplan zijn diverse milieu- en omgevingsonderzoeken benodigd. In een eerdere fase werd reeds een quickscan flora- en fauna uitgevoerd. Hierbij werd inzichtelijk gemaakt of er, onder de Wnb beschermde flora en fauna voorkomen in het plangebied en wat de effecten van geplande werkzaamheden hierop zijn. Uit deze quickscan bleek dat in kader van de werkzaamheden sprake kan zijn van negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld. Verstoring van de instandhoudingsdoelen als gevolg van de onderstaande verstoringsaspecten konden in de quickscan bij voorbaat niet worden uitgesloten:

- verstoring door geluid, licht en trillingen tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden;
- effecten als gevolg van stikstofdepositie door emissie van materieel tijdens de werkzaamheden.

Om meer inzicht te krijgen in de effecten als gevolg van de geplande werkzaamheden op instandhoudingsdoelstellingen van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden, werd daarom geadviseerd een Voortoets met stikstofdepositie-onderzoek uit te voeren. Onderliggende rapportage betreft deze Voortoets.

1.2 Doel

De Voortoets heeft tot doel te achterhalen in welke mate de verstoringsaspecten met betrekking tot de Natura 2000-gebieden optreden.

Als onderdeel van de Voortoets is een stikstofdepositie-onderzoek uitgevoerd voor zowel de aanleg- als de gebruiksfase op basis van een berekening met AERIUS Calculator (zoals voorgeschreven in de Regeling PAS). Het Stikstofdepositie-onderzoek omvat een emissie-inventarisatie, bijbehorende berekeningen en een uitgangspuntennotitie. De resultaten van het onderzoek zijn samengevat in een separate eindrapportage. In onderliggende rapportage worden deze resultaten beschreven en beoordeeld.

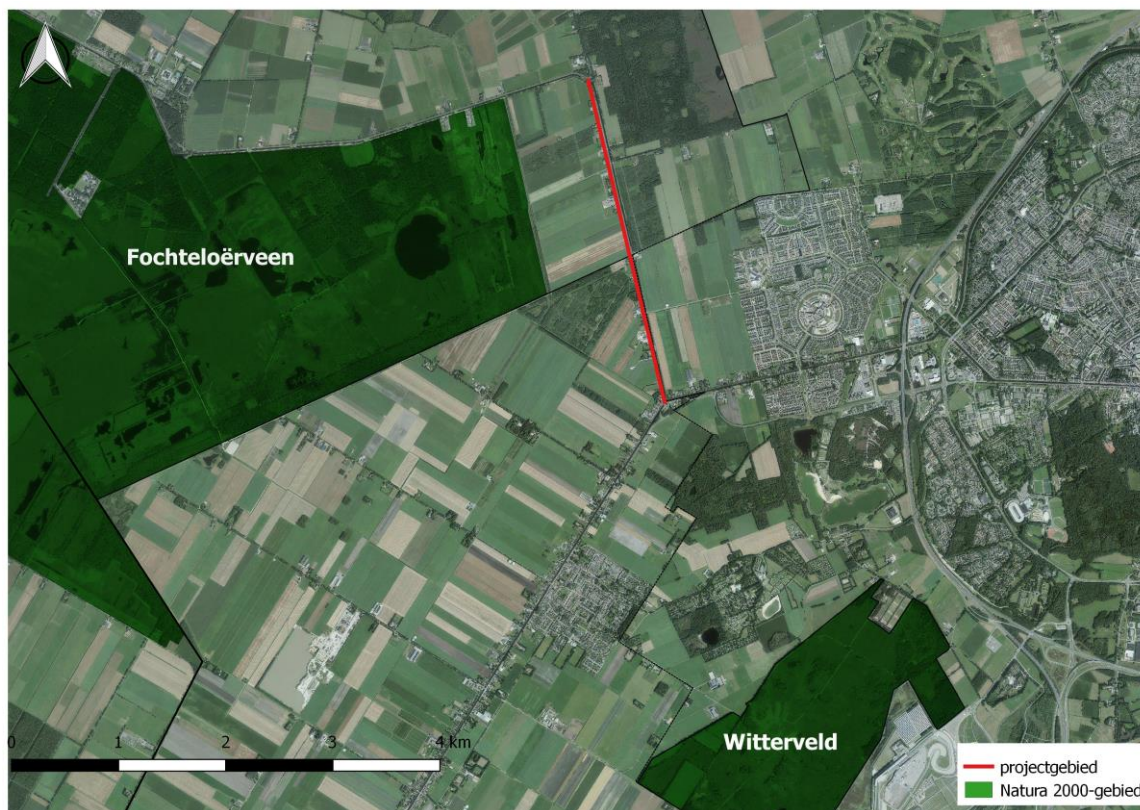
1.3 Beschrijving plangebied

Het plangebied betreft een circa drie kilometer lang traject langs de Norgervaart, dat loopt vanaf de Norgerbrug tot de aansluiting met de N919 (Afbeelding 1.1). Het traject ligt binnen de provincie Drenthe, ten westen van Assen. Het traject loopt door halfopen tot open landschappen. De waterloop staat in het noorden in verbinding met de kolonievvaart die parallel aan de Hoofdweg (N919) loopt. Net ten westen van het gebied, op circa één kilometer afstand, bevindt zich het Natura 2000-gebied Fochteloërveen, een uitgestrekt hoogveengebied. Op een afstand van circa drie kilometer ten zuiden van het projectgebied bevindt zich nog een Natura 2000-gebied, namelijk Witterveld (Afbeelding 1.2).

Afbeelding 1.1 Ligging van het projectgebied vanaf de Norgerbrug (gele cirkel) tot de aansluiting met de N919

Afbeelding 1.2 Natura 2000-gebieden in de omgeving van het projectgebied [lit.1]

1.4 Geplande werkzaamheden

De provincie Drenthe bereidt een reconstructie van de provinciale weg N373 Norgervaart voor. Het gaat om het deel van de N373 tussen de Drentse Hoofdvaart en de aansluiting Veenhuizen. Voor de reconstructie wordt de weg verbreed waarbij een minimale wegbreedte van 6.6 m wordt aangehouden en een minimale bermbreedte van 3 m. De dam Domeinweg wordt vervangen door een brug met een aparte fietsbrug. Ook de Koelenbrug wordt vervangen door een brug met een aparte fietsbrug met een middengeleider. Verder wordt de aansluiting N373 – N919 iets opgeschoven. Afbeelding 1.3 geeft de begrenzing van het plangebied en de uit te voeren werken weer.

De werkzaamheden voor de reconstructie van de weg zullen circa 1,5 jaar duren en bestaan globaal uit grondwerk (opgraven en aanvullen) en het verwijderen (frezen) en aanbrengen van verharding. Voor de aanleg van de fietsbrug Kolonievvaart en autobrug Domeinweg bestaan de werkzaamheden uit het aanbrengen van de buispalen/betonnen heipalen, het ontgraven en aanvullen van de landhoofden en het aanbrengen van de landhoofden en dek (in het werk gestort).

Tabel 1.1 geeft een overzicht van materieel dat gebruikt zal worden voor deze reconstructie alsook de gebruiksduur en het verbruik zoals ingeschat volgens de huidige plannen.

Tabel 1.1 Overzicht te gebruiken materiaal met aanduiding van aantal dagen deze gebruikt worden alsook de totale KWh (berekend door de vermenigvuldiging van kW, duur inzet [uur] en belasting)

Materiaal	Dagen	KWh
heistelling	14	18144
H.g.m. rups	36	36608
dumper	285	200224
asfaltfrees	24	60912
wiellaadschop	132,5	26852
asfaltspreidmachine	28	17280
drierolwals	14	3744
waterwagen	21	1200
betonpomp	6	4872
stroomaggregaat	1	3024
vrachtwagen	420	43200
personenbusje	420	9600

Afbeelding 1.3 Plangrens N373 Norgervaart

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft het toetsingskader in relatie tot de natuurwet- en regelgeving. In hoofdstuk 3 worden vervolgens de kenmerken en instandhoudingsdoelen van de nabijgelegen Natura 2000-gebieden en de mogelijke effecten hierop beschreven. In hoofdstuk 4 wordt tabelmatig een samenvatting gegeven van de belangrijkste conclusies van de effecten van het voornemen op Natura 2000-gebieden en soorten met IHDs. Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van de geraadpleegde literatuur weer.

TOETSINGSKADER

2.1 Wet natuurbescherming

2.1.1 Gebiedsbescherming

In hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming zijn de bepalingen voor wat betreft gebiedsbescherming vastgelegd. De regels hebben als doel het beschermen en in stand houden van natuurgebieden met bijzondere of kwetsbare waarden. Hiermee zijn internationale verplichtingen uit de Vogelrichtlijn (VR) en Habitatrichtlijn (HR), maar ook verdragen als bijvoorbeeld het Verdrag van Ramsar (Wetlands) in nationale regelgeving verankerd. Elk Natura 2000-gebied wordt aangewezen door middel van een aanwijzingsbesluit. In dit besluit wordt, behalve onder andere de ligging van het gebied, vastgesteld welke natuurwaarden in dat gebied beschermd zijn, de zogeheten instandhoudingsdoelen.

Nederland past een vergunningstelsel toe bij de bescherming van Natura 2000-gebieden. Projecten of andere handelingen, die gelet op de instandhoudingsdoelen, verslechterende of significant verstorende gevolgen kunnen hebben op de beschermde natuur in een Natura 2000-gebied, zijn volgens artikel 2.7, lid 2 van de Wet natuurbescherming vergunningplichtig. Voor elke ontwikkeling in of nabij een Natura 2000-gebied dient te worden beoordeeld of kan worden uitgesloten dat de werkzaamheden/ontwikkeling een significant negatief effect hebben op de beschermde natuurwaarden in het betreffende gebied.

De vergunningplicht van artikel 2.7 lid 2 Wet natuurbescherming is niet van toepassing op handelingen waarop het tracébesluit betrekking heeft. De toetsing van de effecten op Natura 2000-gebieden maakt onderdeel uit van de integrale besluitvorming over het tracébesluit. Hierbij gaat het erom dat wordt voldaan aan het bepaalde in artikel 2.8 van de Wet natuurbescherming. Dat wil zeggen dat het tracébesluit niet tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken leidt dan wel, indien dit wel het geval is, dat wordt voldaan aan de ADC-criteria (artikel 13 lid 7 en lid 8 Tracéwet). In de praktijk zijn de eisen aan deze besluitvorming dezelfde als in het kader van de vergunningplicht. Vaststelling van het Tracébesluit geschiedt door de minister van Infrastructuur en Milieu (I&M).

Effecten op Natura 2000-gebieden worden beoordeeld aan de hand van de instandhoudingsdoelen die in de aanwijzingsbesluiten voor de betreffende gebieden zijn vastgesteld. Instandhoudingsdoelen betreffen zowel habitattypen en/of habitatrichtlijn- en vogelrichtlijnsoorten. De beoordeling start met een zogeheten Voortoets. Alleen als in een Voortoets significant negatieve effecten niet uitgesloten kunnen worden, is een passende beoordeling noodzakelijk. Kunnen dergelijke significante effecten wel worden uitgesloten, maar kan er wel enige verslechtering plaatsvinden, dan is een verslechteringoets vereist.

In het geval de passende beoordeling niet de zekerheid verschaft dat er geen sprake is van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied, moet de vergunning, c.q. de instemming, worden geweigerd, tenzij aan de 'ADC-criteria' voldaan wordt. Dit betekent dat er geen alternatieven zijn (A), er sprake is van bij de wet genoemd belang (D) en dat door compensatie de algehele samenhang van het Natura 2000-netwerk gewaarborgd blijft (C).

2.1.2 Programma Aanpak Stikstof

Artikel 1.13 van de Wet natuurbescherming vormt de grondslag voor de verbinding tussen de Wet en het Programma Aanpak Stikstof (PAS). In het Besluit Natuurbescherming zijn de regels met betrekking tot het PAS in relatie tot de Wet natuurbescherming beschreven (hoofdstuk 2). Op 1 juli 2015 is het eerste PAS in werking getreden (Besluit van de staatssecretaris van Economische Zaken en de minister van Infrastructuur en Milieu van 10 juni 2015, nummer DGAN-NB/15076652 houdende vaststelling van het programma aanpak stikstof (Inwerkingtredingbesluit programma aanpak stikstof), Stcrt 2015, 18411). Sindsdien wordt het PAS periodiek gewijzigd. Het PAS steunt op twee pijlers om de doelen van Natura 2000-gebieden zeker te stellen: daling van stikstofdepositie en ecologische herstelmaatregelen. Als gevolg van de daling van de stikstofdepositie en de in het programma opgenomen herstelmaatregelen kunnen in en rondom de Natura 2000-gebieden economische activiteiten worden toegelaten die stikstofdepositie veroorzaken. Op termijn voorziet het programma met deze gebiedsspecifieke maatregelen in de verwezenlijking van de instandhoudingsdoelstellingen voor de voor stikstof gevoelige natuur in Natura 2000-gebieden en in de tussenliggende tijd in het voorkomen van verslechtering. De totale hoeveelheid stikstofdepositie die voor de groei van bestaande activiteiten en nieuwe economische ontwikkelingen beschikbaar is, is de zogenoemde 'depositieruimte'. Hiervan kan een gedeelte in de vorm van 'ontwikkelingsruimte' worden toegewezen aan nieuwe activiteiten.

Voor projecten op de prioritaire projectenlijst is ontwikkelingsruimte gereserveerd. Prioritaire projecten zijn projecten van aantoonbaar nationaal of provinciaal maatschappelijk belang. In de bijlage van de Regeling programmatische aanpak stikstof is een lijst met deze prioritaire projecten opgenomen. Voor de bepaling van de benodigde hoeveelheid ontwikkelingsruimte is rekening gehouden met de specifieke projectkenmerken van een project.

Het PAS is, inclusief de ontwikkelingsruimte die binnen het programma beschikbaar is, in zijn geheel passend beoordeeld. De gebiedsanalyses, die onderdeel uitmaken van het programma, vormen de onderbouwing van de passende beoordeling op gebiedsniveau. In de gebiedsanalyses is voor elk Natura 2000-gebied onderbouwd dat het gebruik van de depositieruimte, met inbegrip van ontwikkelingsruimte die beschikbaar is voor projecten, andere handelingen en overige ontwikkelingen, de natuurlijke kenmerken van de te beschermen habitattypen en leefgebieden van beschermde soorten niet zal aantasten. Deze onderbouwing vindt plaats op basis van de effecten van de maatregelen die op grond van het programma worden getroffen.

In het kader van het PAS is een prognose gemaakt van de ontwikkeling van de stikstofdepositie in de periode van zes jaar waarvoor het programma wordt vastgesteld en voor de lange termijn tot 2030. Bij het bepalen van de totale te verwachten depositie is in AERIUS rekening gehouden met de cumulatieve bijdragen van alle emissiebronnen in Nederland en het buitenland, gebaseerd op een scenario van hoge economische groei en vaststaand en voorgenomen beleid. De totale te verwachten depositie is betrokken in de passende beoordeling van het gehele programma. De conclusie daaruit is dat bij de gegeven ontwikkeling van de stikstofdepositie en het gebruik van de depositieruimte, met inbegrip van ontwikkelingsruimte de natuurlijke kenmerken van de betrokken Natura 2000-gebieden niet worden aangetast.

Op basis van de actualisatie met het model dat de depositie voor stikstof berekent, de verwerking van de meest recente cijfers over de uitstoot van stikstof en de geactualiseerde lijst met prioritaire projecten is op 17 maart 2017 de partiële herziening van de PAS in werking getreden. Deze herziening resulteerde in de lager berekende depositie- en ontwikkelingsruimte. De uitkomsten van de herberekeningen in AERIUS Monitor laten zien dat voor 53 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden alleen de grenswaarde is verlaagd en in delen van 3 PAS-gebieden de ontwikkelingsruimte tot 1 juli 2018 volledig is benut. Voor 6 PAS-gebieden geldt dat zowel de grenswaarde is verlaagd, als dat in delen van het gebied de ontwikkelingsruimte volledig is benut tot 1 juli 2018. Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld behoren niet tot deze gebieden. Voor Natura 2000-gebieden waarvan de grenswaarde niet is verlaagd blijft de grenswaarde voor maximale stikstofbijdrage 1 mol/ha/jaar. Bij een maximale stikstofbijdrage tussen 0,05 en 1 mol/ha/jaar geldt de meldingsplicht.

VOORTOETS

3.1 Gebiedsbeschrijving Natura 2000-gebied

Fochteloërveen

Status

Het projectgebied ligt op circa één kilometer afstand van het Natura 2000-gebied Fochteloërveen (Afbeelding 3.1), een gebied van ruim 2600 ha in het noordwesten van de provincie Drenthe. Fochteloërveen is aangeduid als vogel- en habitatrichtlijngebied (VR en HR-gebied) en wordt beheerd door Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en particulieren. Dit gebied is op 23 mei 2013 door de staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken definitief aangewezen als Natura 2000-gebied [lit.2].

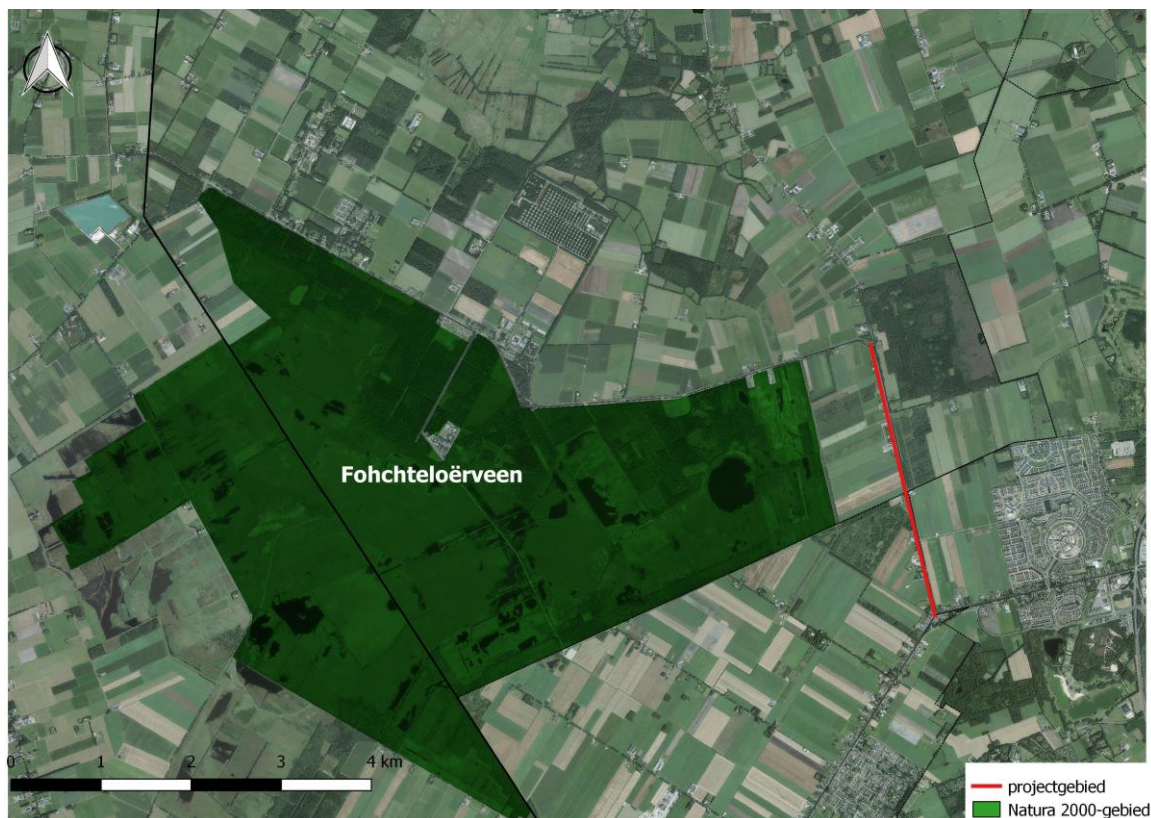
Gebiedsbeschrijving

Het Fochteloërveen maakte in het verleden onderdeel uit van de uitgestrekte Smildervenen die ooit grote delen van NW-Drenthe en aangrenzend Fryslân bedekten. Het merendeel van dit uitgestrekt hoogveengebied werd in de 17 de eeuw afgegraven. Het Fochteloërveen, bestaande uit een naar verhouding jong en ondiep (tot 2 meter) veenpakket, werd echter gevrijwaard van afgraving en vormt nu het grootste resterend hoogveenlichaam van Nederland. Hoewel aangetast door verdroging, is het hoogveenlandschap binnen dit gebied herstelbaar. Om de veengroei weer op gang te krijgen worden sinds de jaren 1960 maatregelen genomen gericht op het verbeteren van de waterhuishouding zoals het plaatsen van damwanden en het aanbrengen van stuwen. Deze vernatting heeft effect daar in deze delen sinds enige jaren weer groei optreedt van waterveenmos en plaatselijk fraai veenmos, een voorzichtig teken van hoogveenherstel. Ook in een meer noordelijk gelegen compartiment (ten noorden van de Bonghaar) beginnen zich hoogveenbulten te ontwikkelen. Sinds de vernatting van de randzones is hier een sterke uitbreiding opgetreden van onder meer éénarig wollegras, lavendelhei en hoogveenveenmos. Voor het veenhooibeestje, een veenvlinder die in Nederland zwaar onder druk staat, vormen deze hoogveenbegroeiingen een belangrijk leefgebied. Daarnaast is het Fochteloërveen de enige plek in Nederland waar sinds enige jaren de kraanvogel terug succesvol broedt [lit.3].

Instandhoudingsdoelen

Het Natura 2000-gebied Fochteloërveen heeft de status van VR- en HR-gebied [lit 2] en is aangewezen voor vijf habitattypen. Het betreft binnenlandse kraaiheibegroeiingen (H2320), vochtige heiden (H4010A), droge heiden (H4030), actieve hoogvenen (H7110A) en herstellende hoogvenen (H7120). Daarnaast zijn voor het gebied instandhoudingsdoelen opgesteld voor broedvogelsoorten geoorde fuut, porseleinhoen, paapje en roodborsttapuit, en voor niet-broedvogelsoorten kleine zwaan, wilde zwaan, toendrarietgans, kolgans, wintertaling en slobbeend (zie bijlage I).

Afbeelding 3.1 Ligging van het Natura 2000-gebied Fochteloërveen ten opzichte van de locatie van het projectgebied [lit.1]

Witterveld

Status

Zo'n drie kilometer ten zuiden van het projectgebied bevindt zich Natura 2000-gebied Witterveld, een hoogveengebied van circa 500 ha binnen de provincie Drenthe. Witterveld is aangeduid als habitatrichtlijngebied (HR-gebied). Het beheer van het gebied ligt in handen van Defensie. Witterveld werd in 2009 door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit officieel aangewezen als Natura 2000-gebied [lit.4].

Gebiedsbeschrijving

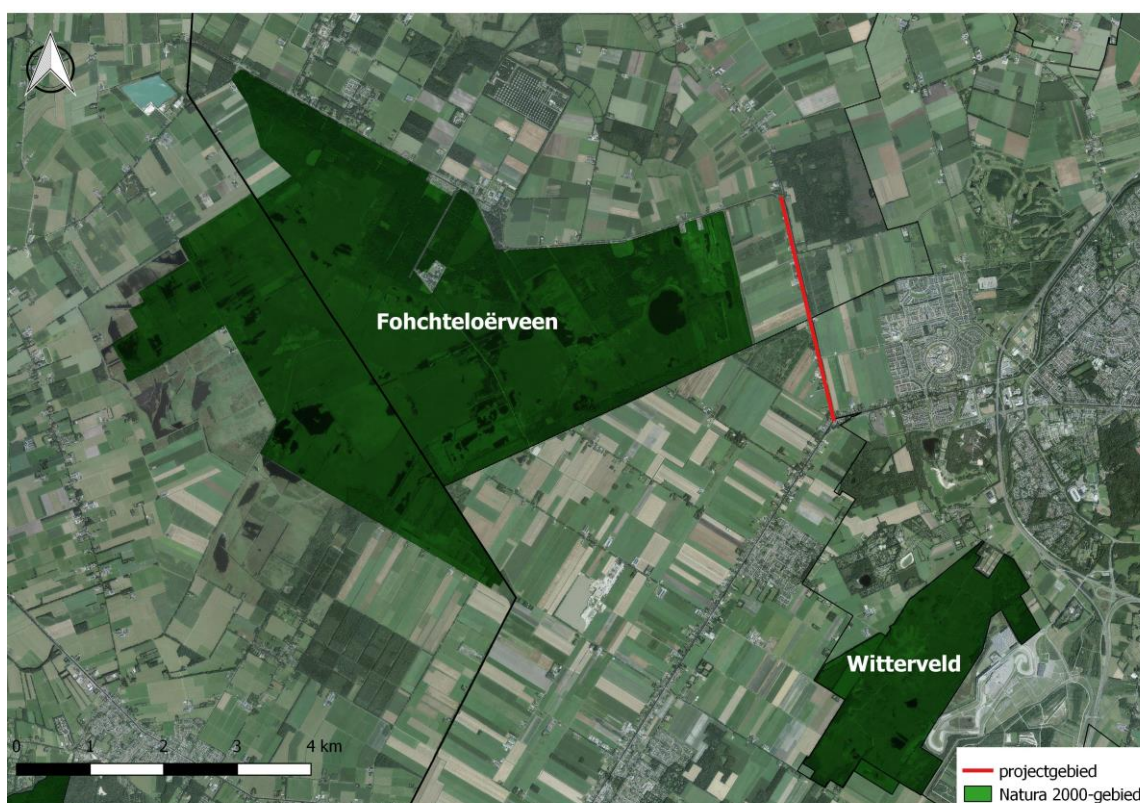
Het Witterveld is een heide- en hoogveengebied ten zuidwesten van Assen. Het gebied maakte in het verleden, net als het Fochteloërveen, onderdeel uit van de uitgestrekte hoogveengebied Smildervenen. Vrijwel het gehele oorspronkelijke hoogveengebied is afgegraven. Dit terrein is echter door een samenloop van omstandigheden gespaard gebleven van ernstige ontwatering en afgraving. In het gebied worden vochtige en droge heidevegetaties, rustend hoogveen en levende hoogveenvegetaties en plaatselijk opgaand bos, enkele schraalgraslanden en open water aangetroffen. Er is een goed ontwikkelde gradiënt van hoogveen naar droge heide op zandgrond aanwezig, waarin alle bijbehorende habitattypen goed ontwikkeld voorkomen. In de heide liggen enkele pingoruïnes. Aan de rand van het hoogveengebied, waar het veenpakket dun is, bevindt zich een uitzonderlijk fraai berkenbroekbos, dat hier als onderdeel van het habitatype actieve hoogvenen (H7110) kan worden beschouwd. Berkenbroekbossen op dergelijke natuurlijke standplaatsen zijn in Nederland uiterst zeldzaam. Een kenmerkende soort in dit berkenbos is violet veenmos. Op de hoger gelegen zandgrond in het noorden en westen van het gebied worden goed ontwikkelde natte en droge heidebegroeiingen gevonden (respectievelijk H4010 en H4030).

Het gebied heeft tevens een beperkte militaire geschiedenis. Aan de noordkant van het terrein werd een schietbaan en een tankgracht aangelegd. Sinds enkele jaren is de gemeente Assen bezig met het herstel van de natuurwaarden in het gebied. Dit gebeurt onder meer door het dempen van de tankgracht en het instellen van begrazing door koeien en schapen. Het Witterveld fungeert nog steeds als veiligheidszone voor de militaire schietbaan en is om die reden niet vrij toegankelijk [lit.3].

Instandhoudingsdoelen

Witterveld is een aangewezen HR-gebied waar instandhoudingsdoelstellingen zijn opgesteld voor zes habitattypen. Het betreft vochtige heiden (H4010A), droge heiden (H4030), actieve hoogvenen (heideveentjes en hoogveenlandschap: H7110A en H7110B), herstellende hoogvenen (H7120) en hoogveenbossen (H91D0). De instandhoudingsdoelen voor deze habitattypen zijn weergegeven in bijlage II.

Afbeelding 3.2 Ligging van het Natura 2000-gebied Witterveld ten opzichte van Fochteloërveen en de locatie van het projectgebied [lit.1]

3.2 Afbakening verstoringsaspecten

De effectenindicator van het Ministerie van EZ [lit.5] is geraadpleegd om de verstoringaspecten in kaart te brengen die mogelijk optreden bij de voorgenomen activiteiten. Hiervoor is in de effectenindicator de activiteit 'weg' geselecteerd¹. De effectenindicator is een instrument waarmee mogelijke schadelijke effecten ten gevolge van de activiteit en plannen kunnen worden verkend, maar dient met name als leidraad. In onderhavige toets wordt deze dan ook gebruikt als richtlijn.

Op basis van de voorgenomen werkzaamheden voor de reconstructie van de N373 langs de Norgervaart, kunnen onderstaande verstoringaspecten (Tabel 3.1) in de aanleg- en gebruiksfase een mogelijk schadelijk effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld. In de volgende paragraaf worden de verstoringaspecten toegelicht.

¹ Er is een beperkte keuzemogelijkheid in de effectenindicator. De gekozen activiteit benadert de werkelijke activiteit het beste.

Tabel 3.1 Relevante verstoringsaspecten in het kader

Verstoringsaspect	Natura 2000-gebied Fochteloërveen & Witterveld
oppervlakteverlies (1)	n.v.t.
versnippering (2)	n.v.t.
verzuring (3)	+
vermesting (4)	+
verontreiniging (7)	n.v.t.
verdroging (8)	n.v.t.
verstoring door geluid (13)	+
verstoring door licht (14)	+
verstoring door trillingen (15)	+
optische verstoring (16)	n.v.t.
verandering in populatiedynamiek (18)	n.v.t.

Toelichting verstoringsaspecten

Daar de werkzaamheden niet plaatsvinden binnen de begrenzing van de Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld, is er geen sprake van oppervlakteverlies (1), versnippering (2), verontreiniging (7) en/of optische verstoring (16) binnen deze gebieden. Daarnaast voorziet het voornemen niet in (tijdelijke) grondwateronttrekkingen of andere wijzen van het onttrekken van water of veranderen van waterstromen, waardoor ook de verstoring door verdroging (8) hier niet van toepassing is.

Ten aanzien van stikstofdepositie wordt gesteld dat de geplande werkzaamheden voor de reconstructie van de weg en de aanleg van de bruggen worden uitgevoerd met zwaar materieel, zoals diverse (mobiele) werktuigen en voertuigen (Tabel 1.1). Dit kan in de aanlegfase leiden tot een tijdelijke toename in stikstofdepositie ter plekke van de Natura 2000-gebieden. Het optreden van verzuring (3) en vermesting (4) binnen de Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld als gevolg van stikstofemissie van geplande werkzaamheden kan niet worden uitgesloten. In de gebruiksfase leidt de reconstructie naar verwachting niet tot een verkeerstoename waardoor er in deze fase effecten op vermesting en verzuring kunnen worden uitgesloten.

De werkzaamheden in kader van de wegreconstructie veroorzaken ook een hoge geluid (13)- licht (14)- en trilbelasting (15). In de aanlegfase kan het gebruik van zwaar materieel en bouwverlichting zorgen voor verstoring van soorten met een instandhoudingsdoel. Ook in de gebruiksfase kan door de aanwezigheid van verlichting langs en voertuigen op de weg, verstoring van deze soorten optreden. Van een echte verandering in populatiedynamiek (18) is echter geen sprake. De beschermde soorten in deze Natura 2000-gebieden betreffen immers enkel vogelsoorten. Deze soorten kunnen het gebied makkelijk ontvluchten waardoor sterfte als gevolg van de werkzaamheden uitgesloten is.

3.3 Afbakening relevante instandhoudingsdoelen

Habitattypen

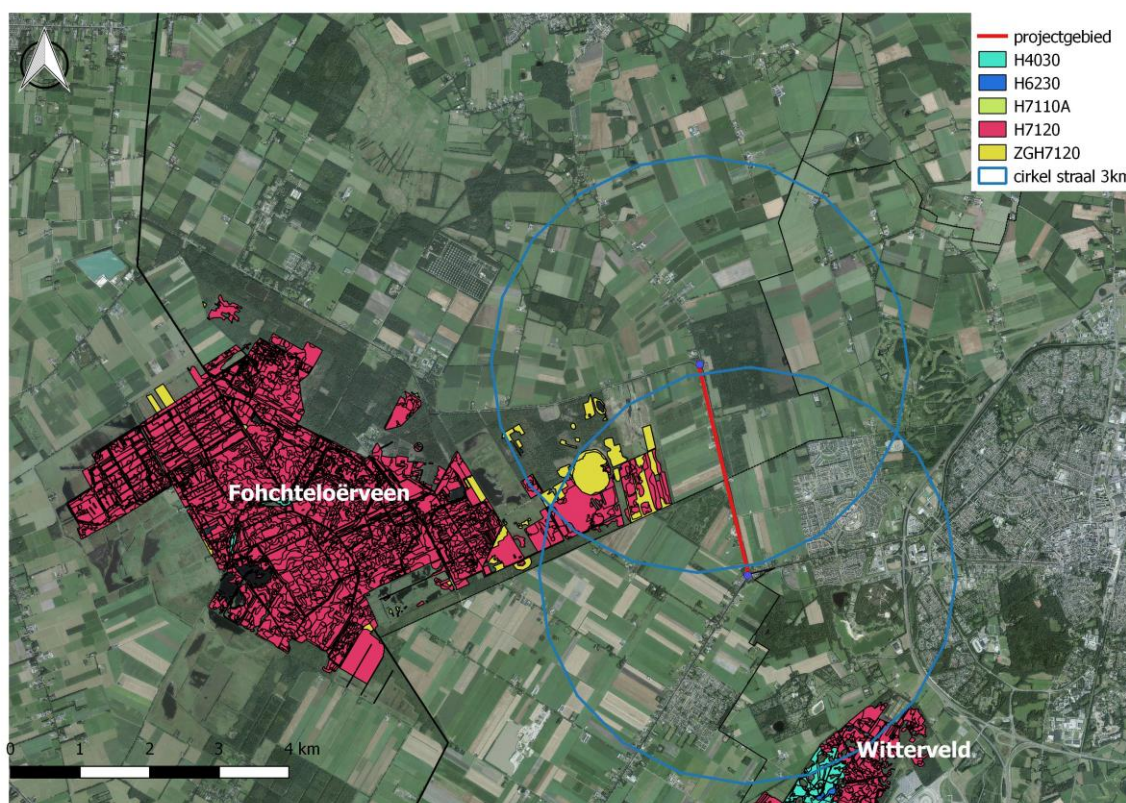
Daar het projectgebied zich buiten de Natura 2000-gebieden bevindt, zijn fysieke negatieve effecten (zoals oppervlakteverlies, versnippering en verontreiniging) op voorhand uit te sluiten. Daarnaast zijn habitattypen niet gevoelig voor geluid/licht/trilling/optische verstoring. Een nadere effectenbeoordeling is hier dan ook niet aan de orde.

Wel zijn er in de omgeving van het projectgebied stikstofgevoelige habitats aanwezig [lit.6]. Algemeen wordt aangenomen dat het vermestend en verzurend effect van stikstofdepositie een reikwijdte van drie kilometer heeft. Binnen deze afstand bevinden zich drie beschermde habitattypen (Afbeelding 3.3). Het betreft herstellend hoogveen (H7120), droge heide (H4030) en een klein aandeel heischraal grasland (H6230). Tevens bevindt zich binnen deze straal zoekgebied voor herstellend hoogveen (ZGH7120). Deze typen zijn allen zeer gevoelig voor vermeting, ook is droge heide (H4030) erg gevoelig voor verzuring. Negatieve effecten door verzuring en vermeting op de instandhoudingsdoelen van habitattypen zijn hier dan ook niet uit te sluiten. Een nadere effectbeoordeling voor deze verstoringselementen is noodzakelijk.

Tabel 3.2 Relevante aangewezen habitattypen van de Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld

Habitattypen		
H7120	H4030	H6230

Afbeelding 3.3 Natura 2000-habitattypen in de omgeving van het projectgebied met aanduiding van de N-verstoring reikwijdte van drie kilometer (cirkel met straal 3 km) [lit.6]

Habitatsoorten

Binnen de Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld zijn geen instandhoudingdoelstellingen opgesteld voor habitatsoorten. Een nadere effectenbeoordeling in het kader van de gebiedsbescherming onder het Wnb is hier dan ook niet aan de orde.

Vogelsoorten

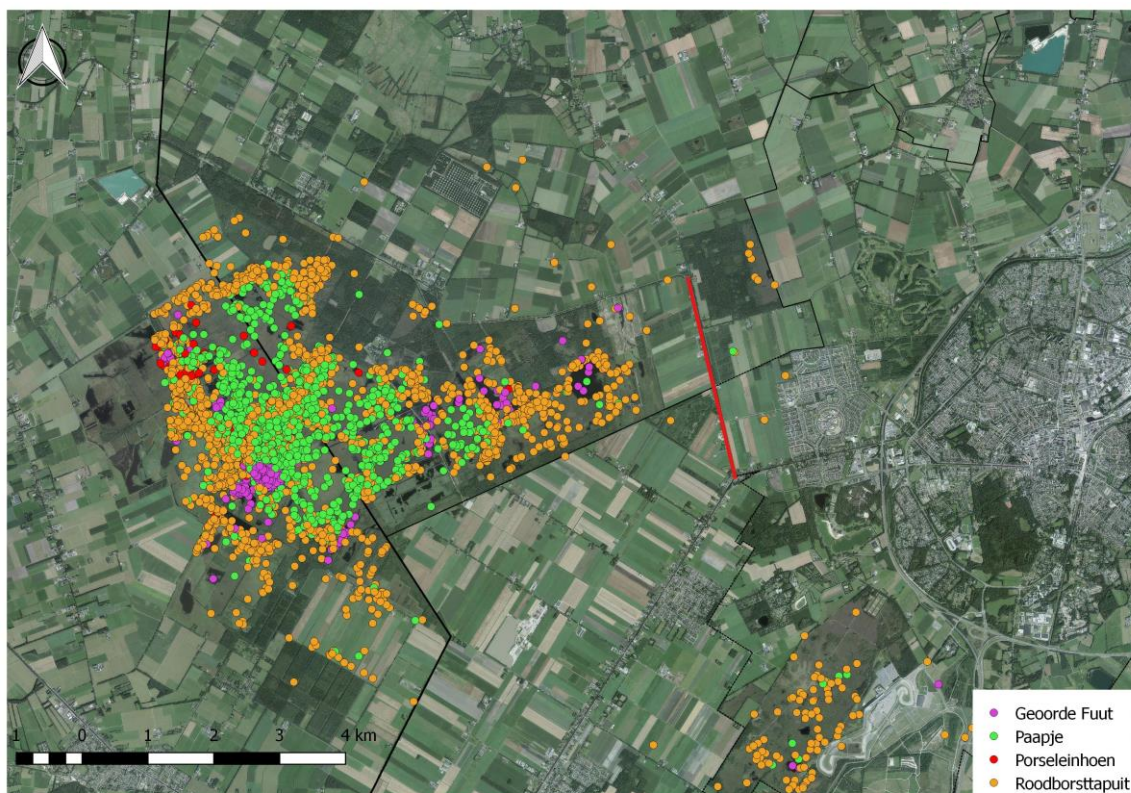
Broedvogels

Op de website van het Fochteloërveen is informatie beschikbaar over de huidige en het verwachte voorkomen van verschillende vogelsoorten met instandhoudingsdoelen binnen het gebied [lit.7]. Ook de broedvogels geoorde fuut, porseleinhoen, paapje en roodborsttapuit, waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd binnen het Natura 2000-gebied Fochteloërveen, worden hier besproken.

Hieruit blijkt dat onder andere de geoorde fuut zijn voordeel heeft gedaan bij de vernatting van het Natura 2000-gebied. De soort zoekt broedplaatsen in kleine, ondiepe wateren die rijkelijk begroeid zijn en voldoende voedsel, vooral insecten en hun larven, bieden [lit.8]. Daarnaast hecht de soort waarde aan beschutte oevers met bijvoorbeeld riet of zegge voor nestgelegenheid. Ook de porseleinhoen profiteert van de vernatting. De porseleinhoen vindt leefgebied in laagveenmoeras, rietland en ruigte, vennen en natte duinvalleien [lit.7]. De zangvogels paapje en roodborsttapuit hebben als gevolg van de vernatting echter broedgebied verloren in het hoogveen. Voormalig geschikt broedgebied is te nat geworden voor deze soorten die leefgebied vinden in (half)open gebied, structuurrijke weilanden en heide. Opslag van bomen, struiken en struikheide, is grotendeels verdwenen als gevolg van de hogere grondwaterstand. De roodborsttapuit heeft haar territorium grotendeels verplaatst naar de kapvlaktes en drogere delen binnen het Natura-gebied. Het paapje past zich minder aan. [lit.7].

Op basis van de NDFF database [lit.9] zijn waarnemingen bekend van deze vier broedvogelsoorten met instandhoudingsdoelen binnen het Natura 2000-gebied Fochteloërveen (Afbeelding 3.4). Geoorde fuut, paapje en roodborsttapuit werden waargenomen in de nabije omgeving van het projectgebied. Roodborsttapuit werd in de oostelijke uiterwaarden van het Natura 2000-gebied (op één kilometer van het projectgebied) baltsend/zingend waargenomen. Tevens werd slaapplaats van deze soort waargenomen rondom het Esmeer, op een afstand van circa anderhalve kilometer van het projectgebied. Verder bevinden de nestplaatsen van deze broedvogels zich volgens de database veelal in het meer westelijk gelegen deel van het natuurgebied, in het herstellend hoogveen en nabij poelen.

Afbeelding 3.4 Waarnemingen van de afgelopen 10 jaar van broedvogelsoorten met een IHD binnen het Natura-gebied Fochteloërveen [lit.9]

De afwezigheid van dichte riet- en/of zeggevegetaties en ondiep water, maakt het projectgebied echter ongeschikt als broedhabitat voor porseleinhoen en geoorde fuut. Door het gebrek aan open, kruidenrijk grasland binnen het projectgebied, zijn ook broedende individuen van paapje en roodborsttapuit hier uitgesloten.

Het projectgebied kan wel gebruikt worden als foerageergebied voor paapje en roodborsttapuit. De open akkers en weilanden in de nabije omgeving en de overgang van open gebied naar structuurrijk natuurgebied zijn immers aantrekkelijk voor deze soorten die hier zoeken naar insecten en andere ongewervelden. Effecten op deze soorten dienen dan ook beoordeeld te worden.

Tabel 3.3 Relevante aangewezen broedvogelsoorten van het Natura 2000-gebied Fochteloërveen

Broedvogelsoorten	
paapje	roodborsttapuit

Niet-broedvogels

In het Fochteloërveen zijn kolgans, toendrarietgans, kleine- en wilde zwaan, slobbeend en wintertaling kwalificerende niet-broedvogels van Natura 2000. De ganzen en zwanen vliegen duizenden kilometers om hier te rusten en zich aan te sterken. Het Fochteloërveen heeft een belangrijke functie als rustgebied voor deze soorten [lit.10].

Rietganzen, kolganzen, kleine- en wilde zwanen vinden allen rustgebied op of langs het (open, ondiep) water. Ze foerageren vooral op grazige veenweiden, akkers, grasland en op het water waar ze grondelend bladeren, stengels en wortels van waterplanten eten zoals fonteinkruid. Wintertaling en slobbeend geven dan weer de voorkeur aan rustige, waterrijke gebieden met een welige begroeiing van de oevers zoals een brede rietkraag.

Op basis van de NDFF database [lit.9] zijn waarnemingen bekend van deze zes niet-broedvogels in en rondom het Fochteloërveen. Waarnemingen van slobbeend en wintertaling beperken zich tot de kern van het Natura 2000-gebied. Voor deze soorten is binnen het projectgebied tevens geen geschikt rust- en/of foerageergebied aanwezig (rietkraag, structuurrijke oeverbegroeiing). Een verstoringseffect op deze soorten als gevolg van de werkzaamheden is uit te sluiten. Nadere effectenbeoordeling voor deze soorten is niet noodzakelijk.

De ganzen en zwanen worden wel regelmatig waargenomen binnen het projectgebied. De open graslanden en akkers vormen dan ook aantrekkelijk foerageergebied voor deze soorten. Negatieve effecten op deze soorten als gevolg van de geplande werkzaamheden is hier niet uit te sluiten. Een nadere effectenbeoordeling voor deze soorten is nodig.

Afbeelding 3.5 Waarnemingen van de afgelopen 10 jaar van niet-broedvogelsoorten met een IHD binnen het Natura-gebied Fochteloërveen [lit.9]

Tabel 3.4 Relevante aangewezen niet-broedvogelsoorten van het Natura 2000-gebied Fochteloërveen

Broedvogelsoorten			
kolgans	kleine zwaan	wilde zwaan	toendrarietgans

Conclusie

In tabel 3.6 zijn de soorten weergegeven waarop de potentiële effecten van het plan getoetst moeten worden. Deze toetsing is in paragraaf 0 beschreven. Op basis hiervan wordt bepaald welke vervolgstappen noodzakelijk zijn. Indien het nodig is om effecten verder uit te werken, dan wordt dit aangegeven. Deze effecten dienen dan in een vervolgstap nader uitgewerkt te worden.

Tabel 3.5 Relevante aangewezen habitattypen en (niet-)broedvogelsoorten van de Natura 2000-gebieden Fochteloërveen (habitattypen en vogels) en Witterveld (enkel habitattypen)

Habitatype	Broedvogelsoorten	Niet-broedvogelsoorten
H7120	paapje	kolgans
H4030	roodborsttapuit	toendrarietgans
H6230		kleine zwaan
		wilde zwaan

3.4 Effectbeschrijving- en beoordeling

In deze paragraaf worden de relevante effecten (Tabel 3.6) beoordeeld die door het voornemen in de aanleg- en/of gebruiksfase kunnen optreden op de instandhoudingsdoelen van relevante habitattypen en/of (niet-)broedvogelsoorten in Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld.

Tabel 3.6 Aanduiding verstoringsaspecten waarvan de relevante habitattypen en (niet-)broedvogelsoorten negatieve effecten kunnen ondervinden

	verzuring/vermesting	Verstoring door geluid, licht en trillingen
habitattype	x	n.v.t.
broedvogels	x	x
niet-broedvogels	x	x

3.4.1 Verzuring en vermesting

De reconstructiewerken van de N372 ter hoogte van de Norgervaart kunnen negatieve gevolgen hebben op de habitattypen en (niet-)broedvogelsoorten van Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld als daardoor lokaal dan wel regionaal een hogere stikstofdepositie ontstaat en er stikstofgevoelige natuurwaarden aanwezig zijn.

Tijdens de werkzaamheden (gebruik van groot materieel en verzet van omvangrijke hoeveelheden materiaal) kan tijdelijk een hogere depositie optreden. Stikstofdepositie leidt tot vermesting en verzuring van de bodem en heeft daarmee een directe invloed op de vegetatiesamenstelling (kwaliteit habitattype) en een indirecte invloed op de fauna (kwaliteit leefgebied van soorten).

Effect op habitattypen

In de Natura 2000-gebieden Fochteloërveen en Witterveld bevinden zich enkele stikstofgevoelige habitattypes. Binnen een straal van drie kilometer rond het projectgebied (reikwijdte stikstofdepositie liggen drie typen stikstofgevoelige habitats waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn opgesteld. Het betreft herstellend hoogveen (H7120), droge heide (H4030) en een klein aandeel heischraal grasland (H6230).

Aanlegfase

Om inzicht te krijgen in de stikstofdepositiewaarden tijdens de werkzaamheden (aanlegfase) en het effect hiervan op de omliggende habitats, werd een stikstofdepositie-onderzoek uitgevoerd op basis van een berekening met AERIUS Calculator zoals staat voorgeschreven in de Regeling PAS [lit.11]. De gebruikte methodiek en resultaten van dit onderzoek zijn uitgewerkt in een aparte notitie.

De bijdrage aan de stikstofdepositie (in mol/ha/jaar) werd berekend voor het natuurgebied Fochteloërveen. De hoogst berekende projectbijdragen (scenario met hoogste inzet materieel en sterkste stikstofbijdrage) kwamen hierbij uit op 0,7 mol N/ha/jaar. Deze bijdrage is lager dan de grenswaarde, opgelegd vanuit het PAS, van 1 mol/ha/jr. Daarnaast betreft het een tijdelijke toename van de depositie (1-1,5 jaar). Een blijvend negatief effect op de aanwezige habitattypen als gevolg van verzuring en/of vermesting wordt daarom uitgesloten. Wel betreft het een tijdelijke depositie van meer dan 0,05 mol N/ha/jr, waardoor de benodigde ontwikkelingsruimte voor de realisatie van het project middels een melding moet worden aangevraagd.

Gebruiksfase

In de gebruiksfase leidt de reconstructie naar verwachting niet tot een verkeerstoename waardoor er in deze fase geen effect op de stikstofdepositie wordt verwacht. Nadere effectbeoordeling is hiervoor niet noodzakelijk.

Effect op (niet-)broedvogelsoorten

In het Natura 2000-gebied Fochteloërveen komt een aantal vogelsoorten voor met stikstofgevoelig leefgebied, te weten roodborsttapuit, paapje en wintertaling (Afbeelding 3.6) [lit.12]. Het betreft onder meer de habitattypen H4030 en H7120, die binnen een straal van drie kilometer rond het projectgebied voorkomen en aldus een mogelijk effect van verzuring en/of vermesting ondervinden.

Afbeelding 3.6 Overzicht stikstofgevoelige leefgebieden van aangewezen vogelsoorten binnen het Fochteloërveen [lit.12]

Soort		Doelstelling populatie	Leefgebied/habitatype		Ecologisch oordeel	Relevant (ingetekend)	Relevant (gekarteerd)
Az76	Roodborsttapuit	65	H4030	Droge heiden	1a	5,4 ha	5,4 ha
Az75	Paapje	60	H7110 A	Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	1b	< 1,0 ha	< 1,0 ha
			H7120 ah	Herstellende hoogvenen, actief hoogveen	1b	1.488,6 ha	1.437,3 ha
			ZGH71 20ah	Herstellende hoogvenen, actief hoogveen	1b	101,5 ha	87,4 ha
A052	Wintertaling	600	H7110 A	Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	1b	< 1,0 ha	< 1,0 ha
			H7120 ah	Herstellende hoogvenen, actief hoogveen	1b	1.488,6 ha	1.437,3 ha
			ZGH71 20ah	Herstellende hoogvenen, actief hoogveen	1b	101,5 ha	87,4 ha

Aanlegfase

Op basis van de AERIUS-berekeningen, zoals beschreven in de vorige paragraaf, blijkt dat de stikstofdepositiebijdrage op deze habitattypen als gevolg van de werkzaamheden hoogstens 0,7 mol N/ha/jaar bedraagt. Dit is onder de grenswaarde opgelegd door het PAS. Tevens betreft het slechts een tijdelijke toename in de depositie. Significante en blijvende effecten op deze leefgebieden, en bijgevolg op de instandhouding van de aangewezen vogelsoorten, wordt dan ook uitgesloten.

Gebruiksfase

In de gebruiksfase leidt de reconstructie naar verwachting niet tot een verkeerstoename waardoor er in deze fase geen effect op de stikstofdepositie wordt verwacht. Nadere effectbeoordeling is hiervoor niet noodzakelijk.

Conclusie

Op basis van de AERIUS stikstofberekeningen, wordt een significant negatief effect op de omliggende beschermde natuurwaarden uitgesloten. Nadere effectbeoordeling van verzuring en vermesting met betrekking tot habitattypen, broedvogels en niet-broedvogels is niet noodzakelijk. Daar tijdens de aanlegfase de stikstofbijdrage temporeel verhoogt tot meer dan 0,05 mol N/ha/jaar, geldt wel de meldingsplicht. Melding dient te worden gedaan bij de provincie.

3.4.2 Verstoring door geluid, licht en trillingen

De verstoringaspecten geluid, licht en/of trillingen kunnen allen optreden bij de reconstructie van de N373. Habitattypen zijn niet gevoelig voor deze vormen van verstoring. De aangewezen (niet-)broedvogelsoorten van het Natura 2000-gebied Fochteloërveen kunnen hiervan wel een negatief effect ondervinden. Geluid, licht en trillingen vinden vaak gekoppeld plaats. Om die reden worden de effecten gezamenlijk in deze paragraaf besproken.

Effect op (niet-)broedvogelsoorten

Aanlegfase

Het plangebied biedt potentieel leefgebied voor een aantal broedvogels en niet-broedvogels waarvoor instandhoudingsdoelen gelden. De reconstructie van de N373 ter hoogte van de Norgervaart resulteert in een tijdelijke verstoring van deze vogelsoorten door werkzaamheden (vooral geluid en trillingen verstoring), wanneer deze soorten zich in de omgeving van het projectgebied bevinden (buiten de contouren van het Natura 2000-gebied). De aard en omvang van de werkzaamheden zijn echter beperkt en de nabijgelegen Natura 2000-gebieden zijn groot genoeg dat dieren tijdelijk kunnen uitwijken. De werkzaamheden zullen dan ook geen verandering van aantallen dieren tot gevolg hebben. Een omslag naar permanente effecten (permanent mijden van het plangebied door de werkzaamheden, ook na afronding van de werkzaamheden) is eveneens uit te sluiten. Significant negatieve effecten als gevolg van de reconstructiewerkzaamheden op broedvogels en niet-broedvogels zijn uit te sluiten. Nadere effectbeoordeling is hiervoor niet noodzakelijk.

Gebruiksfas

In de gebruiksfase leidt de reconstructie naar verwachting niet tot een toename in verkeer of verlichting. Toenemende verstoring door geluid, licht, trillingen of sterfte wordt hier dan ook uitgesloten. Nadere effectbeoordeling is niet noodzakelijk.

4

SAMENVATTING

In onderstaande tabel zijn de bevindingen en conclusies ten aanzien van de Voortoets samengevat.

Tabel 4.1 Overzicht effecten van de geplande werkzaamheden ter hoogte van de Norgervaart op beschermde natuurwaarden

Effect	Habitattypen	(Niet-)broedvogels
verzuring/vermesting	Geen significant of blijvend negatief effect als gevolg van verzuring en/of vermesting. Voor een tijdelijke toename van de stikstofdepositie in de aanlegfase is wel een melding bij de provincie vereist .	Geen significant of blijvend negatief effect op leefgebied van de aangewezen vogelsoorten als gevolg van verzuring en/of vermesting. Voor een tijdelijke toename van de stikstofdepositie in de aanlegfase is wel een melding bij de provincie vereist .
verstoring door geluid, licht en/of trillingen	Niet van toepassing	Significant negatieve effecten als gevolg van de reconstructiewerkzaamheden op broedvogels en niet-broedvogels zijn uit te sluiten. Nadere effectbeoordeling is hiervoor niet noodzakelijk.

5

LITERATUUR

- 1 www.natura2000.nl, exportdatum 22 juni 2017
- 2 De Staatssecretaris van Economische Zaken (2013). Besluit Natura 2000-gebied
- 3 www.synbiosys.alterra.nl/natura2000, geraadpleegd op 8 december 2017.
- 4 De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2009). Besluit Natura 2000-gebied Witterveld.
- 5 www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator, geraadpleegd op 8 december 2017.
- 6 https://geo.drenthe.nl/geoportaal/src/?lang=nl&topic=portaal&bgLayer=openbasiskaart.nl&layers=GBI.FO_MASK_DR_NL,GBI.NAT_HABITATTYP_NATURA2000_V&X=554223.80&Y=230456.00&zoom=7, geraadpleegd op 8 december 2017.
- 7 Het Fochteloërveen - Trend en verwachting broedvogels Natura 2000, http://www.hetfochteloerveen.nl/actueel_vvlg.asp?Id=1461084628, geraadpleegd op 8 december 2017.
- 8 Vogelbescherming.nl, geraadpleegd op 8 december 2017.
- 9 NDFF-ecogrid.nl, geraadpleegd op 8 december 2017.
- 10 Het Fochteloërveen- Beschermde ganzen en zwanen verdienen rustgebied, http://www.hetfochteloerveen.nl/actueel_vvlg.asp?Id=-772423259, geraadpleegd op 8 december 2017.
- 11 Witteveen+Bos (2017). Uitgangspunten stikstofdepositie berekeningen - PIP N373 Norgervaart.
- 12 PAS bureau (2016). Gebiedsrapportage 2016 Natura 2000 gebied nr. 23 Fochteloërveen.

Bijlage(n)

I

BIJLAGE: INSTANDHOUDINGSDOELEN NATURA 2000-GEBIED FOCHTELOËRVEEN

Kernopgaven (2)						
Kernopgaven (1)						
Doelstelling kwaliteit						
Doelstelling oppervlakte						
Landelijke staat van instandhouding						
Habitattypen						
H2320 - Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	=	=			
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	=			
H4030 - Droge heiden	--	=	=			
H7110A - *Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	--	>	>	7.01,W	7.02,W	
H7120 - Herstellende hoogvenen	-	> (<)	>	7.02,W		
Kernopgaven (2)						
Kernopgaven (1)						
Omvang populatie (indicatief t.b.v. draagkracht leefgebied)						
Doelstelling kwaliteit leefgebied						
Doelstelling omvang leefgebied						
Landelijke staat van instandhouding						
Broedvogelsoorten						
A008 - Geoorde fuut	+	=	=	13		
A119 - Porseleinhoen	--	=	=	20	7.03, 🔔.W	
A275 - Paapje	--	=	=	60	7.03, 🔔.W	
A276 - Roodborstapuit	+	=	=	65		
Kernopgaven (2)						
Kernopgaven (1)						
Omvang populatie (indicatief t.b.v. draagkracht leefgebied)						
Instandhoudingsdoelstelling: Slaap- en rustplaats (s) / foerageergebied (f)						
Doelstelling kwaliteit leefgebied						
Doelstelling omvang leefgebied						
Landelijke staat van instandhouding						
Niet-broedvogelsoorten						
A037 - Kleine Zwaan	-	=	=	90		
A038 - Wilde Zwaan	-	=	=	100		
A039 - Toendrarietgans	+	=	=	11100		
A041 - Kolgans	+	=	=	2,300		
A052 - Wintertaling	-	=	=	600		
A056 - Slobeend	+	=	=	40		

Legenda

Habitatype, soorten, broedvogels en niet-broedvogels	
Landelijke staat van instandhouding	
+	gunstig
-	matig gunstig
--	zeer ongunstig
Relatieve bijdrage van het gebied in Nederland	
++	groot (> 15%)
+	gemiddeld (2-15%)
-	gering (< 2%)

Habitattypen	
Doelstelling voor oppervlakte en/of kwaliteit	
=	behoud
>	uitbreiding
= (>)	uitbreiding met behoud van de goed ontwikkelde locaties
<	vermindering is toegestaan, ten gunste van met name genoemde habitatype
= (<)	achteruitgang ten gunste van ander habitatype toegestaan
> (<)	oppervlak staat in principe op uitbreiding, maar mag achteruit gaan ten gunste van ander habitatype

Soorten, broedvogels, niet-broedvogels	
Doelstelling voor leefgebied en/of omvang populatie	
=	behoud
>	uitbreiding/verbetering
<	vermindering is toegestaan
= (<)	achteruitgang ten gunste van andere soort toegestaan

Broedvogels	
Relatieve bijdrage van het gebied aan de Nederlandse populatie	
0	< 2%
+	2-15%
++	15-50%
+++	>50%

Niet-broedvogels	
Relatieve bijdrage van het gebied aan de Nederlandse populatie	
-	0-2%
+	2-15%
++	15-50%
+++	50-100%
x	onvoldoende data
s	betreft slaapplaatsfuncties
(s)	betreft nachtelijke slaapplaatsen
f	betreft foerageerfuncties op grond van andere dan de reguliere monitoringsgegevens

II

BIJLAGE: INSTANDHOUDINGSDOELEN NATURA 2000-GEBIED WITTERVELD

Kernopgaven (2)						
Kernopgaven (1)						
Doelstelling kwaliteit						
Doelstelling oppervlakte				▼		
Landelijke staat van instandhouding				▼		
Habitattypen	▼					
H4010A - Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	=	=			
H4030 - Droge heiden	--	=	=			
H7110A - *Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)	--	>	>	7.01,W	7.03,W	
H7110B - *Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	=	=			
H7120 - Herstellende hoogvenen	-	= (<)	>			
H91D0 - *Hoogveenbossen	-	=	=	7.03,W		

Legenda

Habitatype, soorten, broedvogels en niet-broedvogels	
Landelijke staat van instandhouding	
+	gunstig
-	matig gunstig
--	zeer ongunstig
Relatieve bijdrage van het gebied in Nederland	
++	groot (> 15%)
+	gemiddeld (2-15%)
-	gering (< 2%)

Habitattypen	
Doelstelling voor oppervlakte en/of kwaliteit	
=	behoud
>	uitbreiding
= (>)	uitbreiding met behoud van de goed ontwikkelde locaties
<	vermindering is toegestaan, ten gunste van met name genoemde habitatype
= (<)	achteruitgang ten gunste van ander habitatype toegestaan
> (<)	oppervlak staat in principe op uitbreiding, maar mag achteruit gaan ten gunste van ander habitatype

Soorten, broedvogels, niet-broedvogels	
Doelstelling voor leefgebied en/of omvang populatie	
=	behoud
>	uitbreiding/verbetering
<	vermindering is toegestaan
= (<)	achteruitgang ten gunste van andere soort toegestaan

Broedvogels	
Relatieve bijdrage van het gebied aan de Nederlandse populatie	
0	< 2%
+	2-15%
++	15-50%
+++	>50%

Niet-broedvogels	
Relatieve bijdrage van het gebied aan de Nederlandse populatie	
-	0-2%
+	2-15%
++	15-50%
+++	50-100%
x	onvoldoende data
s	betreft slaapplaatsfuncties
(s)	betreft nachtelijke slaapplaatsen
f	betreft foerageerfuncties op grond van andere dan de reguliere monitoringsgegevens

